

Paper i tela...

El pintor i els models

per Ricard Calvo i Duran

"No se puede pintar lo que se ve, sino lo que uno recuerda".

M^a del Mar Arnús: "Luis Marsans: fragmentos del recuerdo", a La Vanguardia del 20 de març del 1984

He dedicat part d'aquest estiu a treballar en els retrats de dos germanets: l'Albert i l'Anna M., de 5 i 9 anys respectivament.

Quan parlen del mester de retratar, els erudits diuen que evidencia unes maneres de fer, unes concepcions estètiques més o menys puristes, més o menys kitsch, i sobretot unes determinades condicions sociològiques que trobem a la història de la pintura universal i, particularment, a les petites històries de les pintures locals. El retrat, per tant, i tota la pintura en general, oscil·la d'acord amb la moda i el mode del moment, exclusió feta d'academicismes dimanats d'una excessiva submissió del retratista a les exigències baixes de sostre de cert públic immobiliària que, naturalment, no tenen res d'aportatiu.

En el retrat tradicional el protagonista no ho és mai el retratat ni el més o menys ample cercle social -els seus parents, a tot estirar els seus contemporanis- en què es mogui, sinó el retratista. No els Austries ni els Borbons: Velàzquez i Goya... O bé aquell famós "*Ja s'hi assemblarà*" que va dir Picasso a l'**esnob** senyora Stein... I els esforços i equilibris per a no quedar davant d'ell mateix com un miserable que ha de fer l'artista honest quan rep un encàrrec d'aquest tipus, sobretot si li prové de l'**establishment**...

En els retrats cubistes un o altre detall, un tros del pentinat, el perfil d'una cella, el nas, un rictus de llavi, les ulleres, una orel·la o una pipa, ens reporta a l'individu figurat talment que en els dramàtics i distorsionats retrats de l'art expressionista. És curiós constatar com també aquest recurs al notori, a l'accessorial o al simbòlic, és emprat per l'infant no pas per sintetitzar, per emblematicar la **cosa** com fa l'artista adult, sinó per accentuar-la, per emfasitzar-la i subratllar-la.

La convivència a l'estudi amb els dos infants la diferència de quatre anys dels quals, que en uns adults no tindria cap importància, marca fortament la manera de captar-se cadascun, m'ha

proporcionat materials enriquidors sobre la psicologia infantil, sobretot en aspectes relacionats amb la percepció i representació visuals.

Cap al final de la meua tasca i a tall -per a ells- de bescanvi, els infants m'han lliurat sengles dibuixos fets a casa seva els quals, apart el valor sentimental que per a mi tenen, em mouen a una sèrie de constatacions, reflexions i conclusions teòriques.

En primer lloc examinem el dibuix del nen: Hi ha una voluntat més o menys conscient de mostrar-se igual que jo fent, precisament allò que m'ha vist fer, la seva germana. Si n'observem la posa i la direcció de la mirada veurem que corresponen a una "*intenció*", tanmateix la del meu quadre. Àdhuc la mà dreta, que al llenç hi aconsegueix una funció composicional, l'ha preocupat i l'hi ha representada. La pamela amb flors i les pigues -que tant amoïnen les nenes!- les hi ha afegides en tant que atributs diferenciadors del sexe, i qui sap si crítiques a la coquetèria femenina: la imatge amb pigues i flors al cap pels altres és "*una*" nena, però per l'Albert és "*la*" nena **par excellence**, és la seva germana, el retrat per antonomàsia.

Notem-hi, doncs, un llenguatge **standard** de la seva edat en fer ús de la metàfora per a representar l'Anna, però el veritablement singular ho és el seu sentit de l'observació i el rigor amb què ha reproduït fidelment l'actitud de la retratada, cosa més notable encara pel fet que el dibuix l'ha fet a casa seva mentre el quatre romaní al meu taller en procés d'acabat.

El dibuix que m'ha fet l'Anna és un prodigi de realisme i de contenció: una transcripció inventarial dels objectes que ha observat al meu estudi admirablement descrits i ordenats espacialment.

Per causa de les dimensions i de la heterogeneïtat dels quefers em veig obligat, al meu estudi, a mantenir-hi un ordre quasi de cirurgia, a l'ensem que penso que els instruments i materials han d'estar nets, agrupats per prestacions o famílies i en tot moment llestos a disposició de les meves diverses necessitats. Això tampoc vol dir que sigui un obsès ni un enemic de la desorganització que, en qualsevol cas, només significaria un altre ordre.

En les seves repetides visites la nena va retenint mentalment els objectes, eines i mobles que més li interessin i, així, trasllada al seu dibuix el cap de gres que em va fer l'escultor Sobrado, el retrat del meu pare amb el diari a la mà -i barret!, obsequi de la noieta-, la taula de treball, baixa amb les ulleres, una lupa, un retolador, apunts, gravats, escrits, el cavallet de taller, el cartell dels concerts de rock "*Juliol Musical*" amb el cantant i el micròfon, el seu germà que, com que no s'estava quiet, l'ha representat tot caminant, la taula alta amb pots de **gouache**, la paleta per a tèmpera, el pot dels pinzells, el flascó d'oli, el cavallet lleuger amb el retrat a mig fer de l'Albert i, a la fi, jo amb els colors a la paleta de fusta: vermell, taronja, groc, verd, blau...

Aquest és un realisme intel·lectual perquè en aquest dibuix no hi ha pas, evidentment, el realisme visual que hi hauria en el d'un adult que, per a ser fidel, ha de reproduir els detalls visibles de la **cosa** representada des del lloc en què es contempla i amb la forma que adopta des d'aquest punt de vista: la **cosa** ha d'estar figurada en perspectiva. L'infant, al contrari, creu que el dibuix per a ser exacte ha de contenir tots els elements reals de la **cosa** amb la

Albert M.

seva forma característica, exemplar i rigorosa i, sobretot, segons Georges-Henri Luquet, les seves relacions recíproques dins el conjunt constituït per la seva reunió.

Realisme intel·lectual dut fins l'extrem de fer sortir als dibuixos, a més a més dels elements concrets presos de l'observació atenta i puntual, d'altres elements simbòlics aportats per la ment -pel banc de dades particular- del dibuixant, tals com el capell florit, la munió de pigues, el barret "de senyor", l'anacrònic tinter amb ploma d'au manllevat, de segur, de la il·lustració d'un conte, la cresta punk... Tot allò que, encara que no hi sigui a la realitat vista, fa que el "seu dibuix

simple satisfaci", segons Rudolf Arnheim, "totes les condicions que, al seu entendre, ha d'acomplir una representació" i que, també al seu entendre, "convindria que hi fos" al grafisme perquè aquest "s'hi assembli més": és a dir que, per tal de reforçar la figuració, "s'hi carreguen" quan convé "les tintes" i, així, resultarà més eficaç -més creïble- per a l'exigent sentit crític de l'infant.

Sentit que aflora quan, corporativament i guiat pel seu mestre, visita un museu o un exposició d'art actual. Llavors és més que probable que -com jo l'he sentit- li senti dir al seu company una frase semblant a aquesta: Mira, tio, "Dona i ocell a la llum de la

lluna"... Macho, els grans estan tortats...

I és que és perillós per a la seguretat de l'establishment d'ensenyar determinades formes de l'art elitistes, aristocràtiques o de recerca, a aquests "folls baixets" que en diu el Serrat, sense prendre abans la precaució d'informar-los-en convenientment: Ells, com els folls de tamany natural, sempre diran la veritat -o al menys el que veritablement vegin- però això, que diria el clàssic, ja és una altra història...

La conclusió d'aquesta és que aquests menuts no són pas gens revolucionaris: són més tradicionalistes que els grans!

Anna M.

BEN-NET

CENTRE DE NETEGES, S.A.

Soletat, 80
Tel. 725 97 77 - 725 99 87
SABADELL

Bibliografia:

El dibujo infantil. G.H. Luquet. Editorial Médico y Técnica. Barcelona 1978.

El retrat. Joan Fuster i Pilar Pedraza. Exma. Diputació de València. 1981.

Arte y percepción visual. Rudolf Arnheim. Alianza Forma. Madrid 1983.

**COMERCIAL
ANÒNIMA
VICENÇ
FERRER, S.A.
(LES DROGUES)**

Sucursal SABADELL
Passeig Plaça Major, 60 i 64
Tel. 725 01 63